

سینما و تلویزیون به خرمشهر بدهکارند

اتفاقاتی است که در طول اشغال و البته در طول ۸ سال دفاع مقدس، در این شهر رخ داده است. فیلم‌هایی که گاه اشاره‌ای کوچک به این شهر کرده و گاه نیز داستان فیلم در این شهر رخ داده است. در این گزارش اشاره‌ای داریم به فیلم‌هایی که به صورت خاص خرمشهر را در طول دفاع مقدس به تصویر کشیده است.

زنده یاد رسول ملاقلی پور را همه سینما دوستان می‌شناسند، کارگردانی که خود میدان نبرد را تجربه کرده و با روحیه سرکشی که داشت، آثار متفاوتی را در سینمای ایران به تصویر کشید. این کارگردان را می‌توان جزو اولین کارگردانی دانست که برای اولین بار در سینمای ایران خرمشهر را به تصویر کشیده و با هدف قراردادن این شهر قهرمانان خود را برای نجات و آزادسازی آن روانه خرمشهر می‌کند. ملاقلی پور در سال ۱۳۶۴، فیلم سینمایی «بلمی به سوی ساحل» را می‌سازد که داستان تگاورانی است که با شنیدن خبر خطر سقوط خرمشهر به سمت این شهر راهی می‌شوند تا سهمی در نجات این شهر داشته باشند. فیلمی که قهرمانان آن برای رسیدن به خرمشهر با مشکلات بسیاری مواجه می‌شوند و در نهایت در این شهر نیز به شهادت می‌رسند.

زمانی که نام سینما «دفاع مقدس» به گوش می‌رسد، بعد از به خاطر آوردن نام کارگردانان شناخته شده این نوع از سینما، کمتر کسی نام احمدرضا درویش را به عنوان کارگردان سینمای جنگ در کنار نام دیگر کارگردانان این حوزه به خاطر می‌آورد. اما احمدرضا درویش یکی از کارگردانان است که با ساخت سه گانه خود با موضوع دفاع مقدس و البته خرمشهر، توانست سه اثر همیشه ماندگار را در سینمای ایران خلق کند.

این کارگردان در سال ۱۳۷۳ اولین اثر از سه گانه خود را با نام «کیما» را جلوی دوربین برد. فیلمی که هنوز نام آن و بازی‌های درخشانی که هنرمندانی چون زنده یاد خسرو شکیبایی، بینا فرهی، رضا کیانیان، نادر رجب پور و زهرا اویسی در این فیلم داشته‌اند، در ذهن‌ها باقی مانده است. داستان این فیلم زمانی رخ می‌دهد که عراق به خرمشهر حمله کرده و مسیر شخصیت اصلی داستان یعنی رضا با بازی خسرو شکیبایی، در بیمارستان شهر بعد از به دنیا آمدن فرزند خود، می‌میرد. رضا نیز به دست عراقی‌ها اسیر می‌شود. حالا رضا بعد از گذشت سال‌ها و رهایی از اسارت به دنبال دختر خود است که توسط پزشک معالج همسرش به فرزندی پذیرفته شده است.

مقاومت و آزادسازی خرمشهر واقعه‌ای بزرگ است که توصیف آن در فهم هیچ اثر هنری نمی‌گنجد، این شهر با آن دلآوری و ایستادگی مستحق آن است که به همه دنیا نشانسانده شود اما می‌بینیم که کم کاری‌ها در ساخت آثار فرهنگی و هنری در قبال خرمشهر همچنان ادامه دارد.

اگر یک کشور دیگر مقاومت بی نظیری مانند خرمشهر را تجربه کرده بود از این اتفاق ده‌ها و صدها محصول فرهنگی و هنری ساخته بود تا دنیا را در جریان آن قرار دهد. فردا سوم خرداد است، روزی که خرمشهر آزاد شد و آزادی آن تحولات جنگ را تغییر داد.

مهر در همین زمینه گزار داده،حماسه‌ها و شهرهای حماسه‌ساز همواره سبھی مهم در آثار ماندگار سینمای جهان داشته‌اند؛ در ویترن سینمای ایران سهم حماسه آزادسازی خرمشهر چه اندازه بوده است؟ سوم خرداد ۱۴۰۱ همزمان می‌شود با چهلمین سالگرد آزادسازی خرمشهر، شهری که به عنوان اولین هدف صدام حسین برای بدست آوردن شهرهای بزرگ دیگر در جنوب کشورمان اشغال شد. شهری که به زعم صدام قرار بود به راحتی در اختیار نظامیان عراقی قرار گیرد تا سرعت نفوذشان به خاک ایران افزایش پیدا کند. شهری که با داستان خالی مردانش در برابر تهاجم نیروهای عراقی، ۲۴ روز مقاومت کرد تا جان دهد اما خاک نه.

خرمشهر، ۵۷۶ روز در اشغال ارتش صدام بود تا در نهایت در سوم خرداد ماه سال ۱۳۶۱ طی عملیات «بیت المقدس» آزاد شد. بی‌شک خیر آزادسازی خرمشهر خونی تازه به رگ‌های رزمندگان ایرانی تزریق کرد تا با جان و دل از خاک خود دفاع کنند، هرچند این جنگ ناچوآنمدانه تا سال‌ها ادامه داشت اما بی شک آزادسازی خرمشهر نقطه عطف پیروزی بزرگ مردان ایران در برابر مهاجمان عراقی بود. شاید بتوان خرمشهر و روایت‌های حقیقی که نسبت به جان بر کفی مردن این شهر که در کنار نظامیان باقی ماندند تا دوشادوش هم در برابر هیولای مهاجم بایستند وجود دارد را یکی از بهترین سوزه‌های سینمای جنگ در کشورمان دانست، شهری که می‌توان از دل آن هزاران داستان روایت کرد که هیچیک با دیگری شباهتی ندارد. شهری که هرکدام از مردان و زنان آن می‌توانند قهرمان یک فیلم سینمایی باشند.

بی شک جنگ و سوزه‌هایی که از دل آن تبدیل به سینما می‌شوند، یکی از پرتعدادترین سوزه‌ها در سینمای جهان است، این نوع از سینما نه تنها مخاطبان خاص خود را دارد بلکه به نوعی یادآور تاریخ نبردها و رشادتهایی است که مردم هر کشور در طول جنگی که با این مواجه بودند، از خود نشان دادند. سینمای ایران نیز جدا از این موج در هنر متنفذ نیست، کما اینکه در همان سال‌های جنگ و البته تنها چند سالی بعد از پایان جنگ تحمیلی شاهد ساخت فیلم‌ها و سریال‌های مختلفی با موضوع دفاع مقدس بودیم، هرچند این روزها سینمای جنگ که در ایران با نام «دفاع مقدس» شناخته می‌شود، شکل و شمایل خود را تغییر داده و بیشتر به سمت عواقب و تاثیرات جنگ بعد از سال‌ها در جامعه ایرانی رفته است، اما باز هم شاهد تولید آثاری با موضوع دفاع مقدس در سینمای ایران هستیم.

اما خرمشهر، شهر خون، با تمام رشادتها و از جان گذشتگی‌هایی که برای آزادسازی آن انجام شد، تا چه اندازه از سینمای دفاع مقدس سهم داشته است؟ تا چه اندازه کارگردانان سینمای ایران در زمینه تولید آثاری با موضوع خرمشهر و دفاع و مبارزه برای آزادسازی آن موفق بوده‌اند؟

طی چهل سال از آزادسازی خرمشهر، فیلم‌هایی در سینمای ایران تولید شده که به نوعی تصویر گر

مخاطب خود می‌کند و لحظه به لحظه مخاطب خود را نگران شخصیت‌های اصلی فیلم می‌کند.

داستان این فیلم در آخرین روزهای مقاومت در خرمشهر را نشان می‌دهد و روایت خواهر و برادر خرمشهری است که در کنار دیگر مردم در شهر باقی مانده‌اند تا از خاک خود دفاع کنند، در این میان ای‌های خواهر شکسته و با تنگ شدن حلقه محاصره، امکان فرار ندارد. برادر تصمیم می‌گیرد تا برای اینکه خواهرش به دست عراقی‌ها نیفتد، او را در شرایطی خاص خاک کرده تا شبانه برای نجات او بازگردد. در این فیلم بازیگرانی چون باران کوشری، پوریا پورسرخ، حامد بهداد، برزو ارجمند، مهدی صابری، شهرام قائدی... حضور داشتند.

این اثر سینمایی همچنان جزء محبوب‌ترین آثار در بین علاقه‌مندان به سینمای جنگ است.

اما سینمای کودک و نوجوان نیز از «دفاع مقدس» بی بهره نبوده، هرچند کم اما فیلم‌هایی با قهرمان‌های کودک و نوجوان از حماسه خرمشهر جلوی دوربین رفته است. در این میان می‌توان به فیلم سینمایی «کودک و فرشته» ساخته مسعود نقاش‌زاده اشاره کرد که محصول سال ۱۳۸۷ است. داستان این فیلم در همان روزهای اول حمله به خرمشهر می‌گذرد و در آن شاهد تلاش نوجوانانی هستیم که برای دفاع از شهر خود در تکاپو هستند.

در این فیلم سینمایی بازیگرانی چون افشین هاشمی، سیمنا خضرایادی، سودابه بیضایی، قاسم زار، شبنم مقدمی و... حضور دارند.

بزرگمرد کوچک» به کارگردانی صادق صادق دقیقی نیز از دیگر فیلم‌های دفاع مقدس است که قهرمان آن یک پسر نوجوان است، این فیلم در سال ۱۳۹۰ تولید شده و اولین تجربه سینمایی این کارگردان به شمار می‌رود.

این فیلم داستان نوجوانی است که هنگام سقوط خرمشهر، توسط نیروهای عراقی اسیر شده اما با جلب اعتماد آنها، مواد غذایی، مهمات و گرای دشمن را به رزمندگان ایرانی می‌رساند. در این فیلم نیز بازیگرانی چون شبنم قلی‌خانی، پویا امینی و سوگل طهماسبی حضور دارند.

آنچه مشخص است، این است که پروژه‌های بزرگ سینمای دفاع مقدس در کشور معمولاً توسط کارگردانان مرد ساخته شده که قهرمانان آن نیز مرد بودند. اما سال گذشته منیر قیدی کارگردان زن سینمای ایران که پیش از این تجربه ساخت فیلم‌هایی با موضوع دفاع مقدس داشته است، به سراغ قهرمانان زن در روزهای دفاع از خرمشهر می‌رود. این کارگردان سال گذشته «دسته دختران» را به جلوی دوربین برد و تمام تلاش خود را کرد تا نقش کلیدی زنان قهرمان خرمشهر را در دفاع از این شهر در کنار مردان به تصویر کشد.

زمانی که هر کدام با اهداف و البته مشکلاتی که دارند با هم همراه شده تا به نوعی سهم خود را در دفاع از خرمشهر ایفا کنند. در این فیلم بازیگرانی نیکی کریمی، پاندا پناهی، فرشته حسینی، هدی زین‌العابدین، صدف عسکری، یاسین مسعودی، حسین سلیمانی و مهدی حسینی نیا بازی کرده‌اند.

دفاع مقدس نقطه عطف تاریخ ایران همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی است و به تصویر کشیدن قهرمانان و رشادتهای هشت سال جنگ تحمیلی هرچه قدر هم از تاریخ آن فاصله بگیریم از اهمیت بسیاری برخوردار است و باید با استفاده از رسانه‌ای تاثیرگذار مانند سینما، نه تنها این رشادتها را در قباب سینما ماندگار کنیم بلکه از طریق آن تمام از خودگذشتگی های این سال‌ها را به گوش نسل‌های بعدی خود برسانیم.

●

تغییر دهد. در این راه بازخوانی آثار بزرگان در کنار توجه به تولیدات ارزشمند محتوایی یکی از مهم‌ترین اولویت‌هایی است که روی آن توجه ویژه‌ای داریم. خواستگاه من موسیقی ایرانی است و هرگز دوست ندارم از این موسیقی دور شوم. تلاش می‌کنم تا آواز ایرانی را در آثارم جاری کنم و دوست دارم آواز در آثارم نقش مهمی داشته باشند. شاید آواز ایرانی به شیوه‌ای که در آواز خوانندگان قدیمی بوده، نباشد، اما به شکلی امروزه شده از آواز ایرانی در آثارم استفاده خواهم کرد.

همایون شجریان از بهترین خوانندگان حال حاضر موسیقی ایرانی است. او تلاش کرده تا با حفظ قوانین کیفی و استانداردهای موسیقی ایرانی و در عین حال توجه به سلیقه مخاطب امروزی، شرایطی را ایجاد کند که آثارش مورد قبول مخاطبان امروزی هم باشد.

آلبوم‌های «ارایش غلیظ» و «نه فرشته‌ام نه شیطان» را ببینید که چه آلبوم‌هاییم هستند. من هم به عنوان مصطفی راغب همیشه بر آواز ایرانی تکیه خواهم داشت و در عین حال تلاش می‌کنم تا راه خودم را در موسیقی بروم.

هنر آمیخته با معنویت است / هر چه دارم از اهل بیت و قرآن است
چالش‌سی ترین پرسش این نشست در واقع آخرین پرسش بود؛ اینکه چرا راغب همزمان با خوانندگی، آثار مذهبی هم می‌خواند؟

پاسخ راغب به این پرسش بسیار جالب بود. مصطفی راغب: من تناقضی در فعالیت‌هایم نمی‌بینم چون هنر را آمیخته با معنویت می‌دانم اینها برایم از هم جدا نیستند. زنده‌یاد محمدرضا لطفی می‌گفت صدای سازی که از مضارب‌های تار می‌شنوید فقط از سیسم‌ها و زخمه‌ها نیست، بلکه این صدا از قلب نوازنده می‌سرون می‌آید. صدای خواننده هم از قلب او بر می‌آید و حنجره، پنجره‌ای برای ارائه این هنر است. من هنر و معنویت را از هم جدا نمی‌دانم. به اعتقاد من همه چیز در گروهی دل انسان است که می‌تواند یا با خوشش قطعات شاد باشد و یا با مداحی برای امام حسین‌علیه‌سلام باشد.

مگر می‌شود یک هنرمند روی عقاید خود با بگذارد؟ مگر می‌شود گذشته خود را فراموش کند؟ پس من هرچه دارم از اهل بیت و قرآن است. این عقیده شخصی من است و من هیچ گاه آن را فراموش نخواهم کرد.

آمادگی مدیر جدید بازار فیلم کن برای همکاری با سینمای ایران

در دیدار معاون بین‌الملل بنیاد سینمایی فارابی با مدیر جدید بازار فیلم کن بر گسترش همکاری‌های جشنواره کن با سینمای ایران تاکید شد.

به گزارش روابط عمومی بنیاد سینمایی فارابی، در دیدار رائد فریدزاده معاون امور بین‌الملل بنیاد سینمای فارابی با «جروم پیلارد» که امسال آخرین سال حضورش را در جشنواره فیلم کن به عنوان رئیس بازار تجربه می‌کند، از تلاش‌های او برای گسترش ارتباطات فرهنگی و تجاری و همکاری با چتر سینمای ایران در سال‌های گذشته قدردانی شد. رائد فریدزاده در این دیدار با ذکر حضور پررنگ فعالان بین‌المللی و متخصصان سینمایی ایران در بازار تخصصی فیلم کن، از همراهی تیم فنی جشنواره تشکر کرد و ابراز امیدواری کرد این چتر که همواره میزبان بخش‌کنندگان و عرضه‌کنندگان آثار و محصولات فرهنگی و سینمایی ایران بوده است، بتواند با تمهیدات بهتر و ایجاد ضوابط و زیرساخت مناسب، زمینه‌ساز حضور افراد متخصص و شرکت‌های بیشتری باشد. همچنین «گیوم اسمول» که از دوره بعد مسئولیت بازار فیلم کن را بر عهده خواهد گرفت، با ابراز خرسندی از حضور پررنگ سینمای جمهوری اسلامی ایران، آمادگی خود را برای همکاری‌های بیشتر اعلام کرد. در این دیدار، از «جروم پیلارد» و «گیوم اسمول» برای حضور در جشنواره‌های بین‌المللی فیلم فجر و کودک و نوجوان دعوت به عمل آمد. در چهارمین روز بازار فیلم کن ۲۲، ۲۰، هیات اعزامی بنیاد سینمایی فارابی با «شوشانیک میرزاخانیان» مدیرعامل مرکز ملی

فیلم ارمنستان در خصوص همکاری‌های مشترک با سینمای ایران، فیلم‌خانه‌ای و... به توافقاتی دست یافتند. بر اساس این خبر، با یازدید رئیس مرکز ملی فیلم ارمنستان از چتر سینمای ایران، در خصوص عملیاتی‌سازی تفاه‌نامه منعقد شده بین بنیاد سینمایی فارابی و این مرکز، بحث و تبادل نظر صورت گرفت. گسترش همکاری بین جشنواره‌های مناسب برای تولیدات مشترک، حمایت و ایجاد صندوق مشترک حمایتی برای پروژه‌ها و طرح‌های مورد تصویب طرفین، برگزاری هفته فیلم مشترک در ایران و ارمنستان به مناسبت سی‌امین سالگرد آغاز روابط دیپلماتیک دو کشور، همکاری در ترمیم و بازسازی آثار کلاسیک فیلم‌های ارمنی و...از جمله نکاتی بود که در این دیدار مورد توافق قرار گرفت.

«خرمشهر کو جهان آراز»؛ روایتی از معنویت در خرمشهر

کتاب «خرمشهر کو جهان آرا» روایتی از زبان همسر شهید محمد جهان آرا که توسط مرتضی سرهنگی و هدایت الله بیهودی با صفری اکبرنژاد تالیف شده است.

کتاب خرمشهر کو جهان آرا جلد پنجم از مجموعه «یاونی ماه»، به گفت و گوی انجام شده توسط مرتضی سرهنگی و هدایت الله بیهودی با صفری اکبرنژاد همسر شهید جهان آرا می‌پردازد. افراد زنداید درباره شهیدانه صحبت می‌پردازند و خاطراتشان را درباره آن‌ها بیان می‌کنند، اما امکان دارد همیشه این بیانات و خاطرات مجذوب کننده نباشد؛ در صورتی که وقتی یکی از نزدیکان شهید روایت‌گر زندگی این شهیدان است، جزئیات بسیار و خواندنی‌تر و شیواتر می‌شود که در کتاب خرمشهر کو جهان آرا بیان شده است .

اکبرنژاد در این گفت‌وگو از خاطرات آشنایی تا ازدواجشان با این سردار نام‌دار صحبت کرده و با اشاره به فعالیت‌های قبیل از انقلاب خویش، تجربه‌های زندان و آشنایی با جهان‌آرا، ابعاد شخصیتی، فعالیت‌ها، دل‌مشغولی‌ها، حضور جهان آرا در جبهه‌های جنگ و در نهایت، شهادت او را بیان می‌کند که در کتاب خرمشهر کو جهان آرا به قلم کشیده شده است.

همسر جهان آرا دربرباره دیدگاه‌های سیاسی همسرش، واکنش‌هایش در برابر رفتارها و خواسته‌های بنی‌صدر، نگاهش به جنگ و جانفشانی‌هایش هم حرف می‌زند. کتاب خرمشهر کو جهان آرا به صورت یک مصاحبه منتشر شده و سوالات موشکافانه مصاحبه‌کنندگان، زیربنی آن‌ها نسبت به مسائل مختلف و پاسخ‌های دقیق مصاحبه شونده این کتاب را تبدیل به اثری موفق و خواندنی کرده است. در پایان این اثر زندگی‌نامه جهان آرا به طور کامل بیان شده است. در بخشی از کتاب خرمشهر کتو جهان آرا می‌خوانیم: شهید محمدهلی جهان‌آرا در سال ۱۳۳۲ در خرمشهر متولد شد. شهری زیبا با فعالیتهای سیاسی او همچنان ادامه داشت. او به همراه دوستانش انجمن اسلامی مدرسه عالی بازارگانی را پایه‌گذاری کرد. اعلامیه‌های انقلابی و جزوه‌ها و بیانیه‌های ضد رژیم توسط این انجمن اسلامی میان دانشجویان توزیع می‌شد که همه در کتاب خرمشهر کو جهان آرا بیان شده است.